

Eclass4U

The best Choice for you

Προπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών: Δημόσια Διοίκηση

ΔΗΔ11

Βασικές Αρχές Δημοσίου Δικαίου

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΞΑΜΗΝΟΥ

Θέμα

Η θέση του Πρωθυπουργού και η οργάνωση της Κυβέρνησης κατά το Σύνταγμα

Ακαδ. Έτος: 2022-2023 Β'
ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ 2023

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
1. Ποιες είναι οι αρμοδιότητες της Κυβέρνησης ως συλλογικού οργάνου και ποιες οι αυτοτελείς αρμοδιότητες του Πρωθυπουργού;	4
Η Κυβέρνηση	4
Αρμοδιότητες της Κυβέρνησης	4
Πρωθυπουργός	5
Αυτοτελείς Αρμοδιότητες του Πρωθυπουργού	5
2. Πώς εκδηλώνεται η θεμελιώδης αρχή της «συλλογικής ευθύνης της Κυβέρνησης»;	6
3. Από ποιες συνταγματικές διατάξεις προκύπτει η δεσπύζουσα νομικο-πολιτική θέση του Πρωθυπουργού;	9
4. Πώς λειτουργεί ο πρωθυπουργός σε «αυτοδύναμες» κυβερνήσεις και πώς σε κυβερνήσεις συνεργασίας;	11
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	14
ΠΗΓΕΣ	14

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το πολίτευμα της Ελλάδας είναι Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία. Η εκτελεστική εξουσία ασκείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και από την Κυβέρνηση. Η Κυβέρνηση οφείλει να έχει την εμπιστοσύνη της Βουλής, από την οποία αντλεί τη δημοκρατική νομιμοποίησή της. Βασικό κυβερνητικό όργανο είναι το Υπουργικό Συμβούλιο (ΥΣ). Στις συνεδριάσεις του οι υπουργοί ενημερώνονται για θέματα κοινού ενδιαφέροντος και λαμβάνονται αποφάσεις πάνω σε θεμελιώδη κυβερνητικά ζητήματα. Ο Πρωθυπουργός εξασφαλίζει την ενότητα της Κυβέρνησης. Στο πλαίσιο αυτό διασφαλίζει ότι οι υπουργοί εκπροσωπούν την ενιαία κυβερνητική πολιτική. Η Κυβέρνηση και τα κυβερνητικά όργανα διέπονται από τις αρχές της συλλογικότητας και της αλληλεγγύης και για τα μέλη τους ισχύει η αρχή της συλλογικής ευθύνης

Έννοιες - Κλειδιά *Κυβέρνηση, Πρωθυπουργός, πολιτική ευθύνη, Κοινοβουλευτισμός, εμπιστοσύνη της Βουλής, αρχή της δεδηλωμένης, διορισμός της Κυβέρνησης, διερευνητικές εντολές, παύση της Κυβέρνησης, εμπιστοσύνη της Βουλής, πρόταση δυσπιστίας*

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

1. Ποιες είναι οι αρμοδιότητες της Κυβέρνησης ως συλλογικού οργάνου και ποιες οι αυτοτελείς αρμοδιότητες του Πρωθυπουργού;

Θεωρία- Νομολογία , Βιβλιογραφία & Πηγές Τεκμηρίωσης 526-556 του βιβλίου Κ. Χρυσόγονου, Συνταγματικό Δίκαιο, οι αρμοδιότητες της Κυβέρνησης, καθώς και η ποινική της ευθύνη →. Παπαδοπούλου, Συνταγματικό Δίκαιο, σελ. 140-150.

Η Κυβέρνηση

Πρόκειται για το ανώτατο, κατ' ουσίαν όργανο της εκτελεστικής εξουσίας.

Συγκρότηση της Κυβέρνησης

Η Κυβέρνηση αποτελείται από το Υπουργικό Συμβούλιο, στο οποίο προϊστάται ο Πρωθυπουργός, ο / οι Αντιπρόεδρος (εάν υπάρχει) και οι Υπουργοί. Στο σχήμα μπορεί να συμμετέχουν και άλλοι υπουργοί (αναπληρωτές, άνευ χαρτοφυλακίου κ.λπ.). Αμέσως με την λήψη της ψήφου εμπιστοσύνης από τη Βουλή, ο ΠτΔ διορίζει τον Πρωθυπουργό και το Υπουργικό Συμβούλιο όπως του προτείνεται από τον αρχικό του πρώτου κόμματος.

Αρμοδιότητες της Κυβέρνησης

Η Κυβέρνηση κατευθύνει την γενική πολιτική της χώρας και για το λόγο αυτό ο κρατικός μηχανισμός διοικείται από αυτή. Εξαιρεση αποτελεί η Βουλή και τα Δικαστήρια.

Οι Υπουργοί

Τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου μπορεί να είναι οποιοδήποτε πρόσωπο, βουλευτής ή άλλο, επιλέξει ο Πρωθυπουργός. Άρα μπορεί να μην είναι μέλη της Βουλής. Εφαρμόζουν την κυβερνητική πολιτική στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων των Υπουργείων τους, όπως καθορίζεται με Προεδρικό Διάταγμα. Μπορεί λοιπόν, το πλαίσιο αρμοδιοτήτων και η ονομασία ενός υπουργείου να αλλάξει με ΠΔ.

Πλην του ΥΣ, τα υπόλοιπα συλλογικά κυβερνητικά όργανα καθορίζονται κάθε φορά από το νόμο. Θέματα λειτουργίας των κυβερνητικών οργάνων, όπως ο τρόπος λήψης αποφάσεων και η τήρηση πρακτικών, ρυθμίζονται από τις γενικές διατάξεις του π.δ. 63/2005 για τα συλλογικά κυβερνητικά όργανα

Πρωθυπουργός

Είναι ο αρχηγός του Υπουργικού Συμβουλίου, ο οποίος εξασφαλίζει την ενότητα της κυβέρνησης και κατευθύνει τις ενέργειές της, αλλά επιπλέον και των δημοσίων υπηρεσιών με σκοπό την εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής. Η σύνθεση του Υπουργικού Συμβουλίου είναι αποκλειστικά δική του πρόταση, αυτός διορίζει και παύει τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου.

Αν και άρχοντας της χώρας φαίνεται ότι είναι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, με την αναθεώρηση του Συντάγματος του 1986, αφαιρέθηκαν από αυτόν όλες οι «υπερεξουσίες» και σχεδόν συνολικά, οι ρυθμιστικές του αρμοδιότητες. Ο ΠτΔ δεν συμμετέχει στο παραμικρό στη χάραξη της πολιτικής.

Ως εκ τούτου υπήρξε θεσμική και ουσιαστική αλλαγή του πολιτεύματος προς τον σημερινό «πρωθυπουργοκεντρικό κοινοβουλευτισμό» καθιστώντας τον Πρωθυπουργό «αιρετό μονάρχη» με υπερβολική συγκέντρωση εξουσίας.

Όπως προαναφέρθηκε ήδη η νέα Κυβέρνηση υποχρεούται να ζητήσει ψήφο εμπιστοσύνης εντός 15 ημερών από την ορκωμοσία της. Για τον λόγο αυτό απαιτούνται 151 τουλάχιστον ψήφοι. Αποδοκιμασία της Κυβέρνησης θεωρείται και η μη έγκριση του Προϋπολογισμού του Κράτους.

Αυτοτελείς Αρμοδιότητες του Πρωθυπουργού

Ορισμένες από τις αρμοδιότητές του είναι:

- να προσδιορίζει επακριβώς την κυβερνητική πολιτική στο πλαίσιο των αποφάσεων του ΥΣ,
  - να συντονίζει την εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής,
  - να επιλύει τις διαφωνίες ανάμεσα στους υπουργούς,
  - να εκπροσωπεί την Κυβέρνηση και να προεδρεύει στο Υπουργικό Συμβούλιο
- Περαιτέρω, ο Πρωθυπουργός, (κατά το νόμο 1558/85 και το Π.Δ., 63/2005) : - προσδιορίζει επακριβώς την κυβερνητική πολιτική στο πλαίσιο του υπουργικού συμβουλίου, - συντονίζει την εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής, - επιλύει τις διαφωνίες ανάμεσα στους υπουργούς, - εκπροσωπεί την Κυβέρνηση και

προεδρεύει στο Υπουργικό Συμβούλιο, - εποπτεύει την εφαρμογή των νόμων από τις υπηρεσίες του δημόσιου τομέα προς το συμφέρον του Κράτους και των πολιτών, - δίδει την άδεια για τη δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως κάθε κειμένου του οποίου η δημοσίευση προβλέπεται από το νόμο και - ασκεί κάθε άλλη αρμοδιότητα που προβλέπουν το Σύνταγμα και οι νόμοι του Κράτους.

2. Πώς εκδηλώνεται η θεμελιώδης αρχή της «συλλογικής ευθύνης της Κυβέρνησης»;

Άρθρο 85 Σ: (Ευθύνη των Υπουργών)

Τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου, καθώς και οι υφυπουργοί είναι συλλογικώς υπεύθυνοι για τη γενική πολιτική της Κυβέρνησης και καθένας από αυτούς για τις πράξεις ή παραλείψεις της αρμοδιότητάς του, σύμφωνα με τις διατάξεις των νόμων για την ευθύνη των υπουργών. Σε καμία περίπτωση η έγγραφη ή προφορική εντολή του Προέδρου της Δημοκρατίας δεν απαλλάσσει τους υπουργούς και τους υφυπουργούς από την ευθύνη τους.

**Άρθρο 85 Συντ, η διαδικασία ανάδειξης της Κυβέρνησης → 166-186 του βιβλίου της Λ. Παπαδοπούλου, Συνταγματικό δίκαιο (7ο κεφάλαιο),
άρθρο 37 Συντ, άρθρο 68 § 2 Σ.
Χρυσόγονος, 2014, σελ.543-546**

Η εξάρτηση της Κυβέρνησης από τη Βουλή θα πρέπει να διακριθεί από την αρχή της δεδηλωμένης ως ειδικότερης αρχής, η οποία στη χώρα μας αποτελεί δεσμευτικό κανόνα του Συντάγματος που τυποποιείται στο άρθρο 37. Σύμφωνα με την αρχή της δεδηλωμένης, ο αρχηγός του κράτους οφείλει να διορίζει Πρωθυπουργό ή να δίνει εντολή σχηματισμού Κυβέρνησης στον αρχηγό του κόμματος που διαθέτει την (απόλυτη ή σχετική αντίστοιχα) κοινοβουλευτική πλειοψηφία.

Η αρχή της συλλογικότητας¹ σημαίνει ότι όλοι οι υπουργοί συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης κυβερνητικών αποφάσεων και έχουν τη δυνατότητα να εκφράζουν και να υποστηρίζουν ελεύθερα τις απόψεις τους. Αυτό προϋποθέτει

¹ Για την αρχή της συλλογικής ευθύνης [άρθρο 42 παρ. 1 του Κώδικα νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και τα κυβερνητικά όργανα (π.δ. 63/2005, Α' 98): «Οι υπουργοί υπέχουν κοινοβουλευτική ευθύνη για τις πράξεις ή παραλείψεις τους, καθώς επίσης και για πράξεις ή παραλείψεις των υφυπουργών του Υπουργείου στο οποίο προϊστανται ακόμα και αν στους υφυπουργούς αυτούς έχουν ανατεθεί κοινοβουλευτικές αρμοδιότητες και νομοθετική πρωτοβουλία».

ότι οι απόψεις που εκφράζονται στις συνεδριάσεις των κυβερνητικών οργάνων παραμένουν εμπιστευτικές. Την ευθύνη του συντονισμού των διαβουλεύσεων και της τελικής διατύπωσης των συλλογικών αποφάσεων έχει ο Πρωθυπουργός. Ο ίδιος επιλύει τις διαφωνίες μεταξύ των υπουργών [άρθρο 25 παρ. 1 περίπτ δ' του π.δ. 63/2005 και Άρθρο 42 παρ. 1 του π.δ. 63/2005.

Οι υπουργοί λογοδοτούν στη Βουλή για πράξεις ή παραλείψεις που εμπίπτουν στο πεδίο της αρμοδιότητάς τους . Οι υπουργοί πρέπει να παρίστανται στη Βουλή για να απαντούν σε ερωτήσεις που αφορούν τον τομέα ευθύνης τους, συμπεριλαμβανομένου του τρόπου με τον οποίο δαπανάται ο δημόσιος προϋπολογισμός. Κάθε υπουργός είναι υπόλογος στη Βουλή για την εύρυθμη λειτουργία του Υπουργείου του και όλων των οργανισμών του χαρτοφυλακίου του.

Η κοινοβουλευτική ευθύνη της Κυβέρνησης είναι μία διάσταση της ευρύτερης πολιτικής της ευθύνης και συνδέεται με την κοινοβουλευτική αρχή, την εξάρτηση δηλαδή της Κυβέρνησης από την εμπιστοσύνη της Βουλής. Η Κυβέρνηση λογοδοτεί στη Βουλή για τα πεπραγμένα και τις παραλείψεις της. Ενώ μάλιστα η ψήφος εμπιστοσύνης δίνεται από την κοινοβουλευτική συμπολίτευση, στην πράξη και εμπειρικά μιλώντας ο κοινοβουλευτικός έλεγχος ασκείται κυρίως και εντονότερα από την αντιπολίτευση. Αυτό οφείλεται στη χαλαρή διάκριση των εξουσιών που φέρει μαζί του το κοινοβουλευτικό σύστημα, εφόσον Κυβέρνηση και κοινοβουλευτική πλειοψηφία συμπορεύονται πολιτικά, και στην πραγματικότητα το δίπολο εκτελεστική –νομοθετική εξουσία αντικαθίσταται από το συμπολίτευση– αντιπολίτευση [Παπαδοπούλου, 2015 και Χρυσόγονος, 2014).

Το Υπουργικό Συμβούλιο (ΥΣ) διαδραματίζει τον κύριο ρόλο στην παραγωγή των κυβερνητικών αποφάσεων. Καθορίζει και κατευθύνει τη γενική πολιτική της χώρας και αποφασίζει για πολιτικά θέματα γενικότερης σημασίας. Μπορεί να αποφασίζει για κάθε ζήτημα αρμοδιότητας ενός ή περισσότερων υπουργών ή για κάθε θέμα αρμοδιότητας των συλλογικών οργάνων της Κυβέρνησης, στη θέση των οποίων μπορεί να υποκατασταθεί χωρίς περιορισμό, εφόσον το θέμα παραπεμφθεί σε αυτό από τον Πρωθυπουργό, και ασκεί κάθε άλλη αρμοδιότητα που προβλέπουν το Σύνταγμα και οι νόμοι.

Σύμφωνα με το άρθρο 85 Συντ. «*Τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου, καθώς και οι Υφυπουργοί είναι συλλογικώς υπεύθυνοι για τη γενική πολιτική της Κυβέρνησης και καθένας από αυτούς για τις πράξεις ή παραλείψεις της αρμοδιότητάς του, σύμφωνα με τις διατάξεις των νόμων για την ευθύνη των Υπουργών. Σε καμία περίπτωση η εγγραφή ή προφορική εντολή του Προέδρου της Δημοκρατίας δεν απαλλάσσει τους Υπουργούς και τους Υφυπουργούς από την ευθύνη τους.*»

Τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου αλλά και οι Υφυπουργοί (παρά το γεγονός ότι μπορεί να μην αποτελούν μέλη του) απολαμβάνουν σύμφωνα με το Σύνταγμα ευθύνη για τις πράξεις ή παραλείψεις τους. Η ευθύνη αυτή μπορεί να είναι:

α) **Ατομική ή συλλογική σύμφωνα με το άρθρο 85.** Ατομική για πράξεις ή παραλείψεις που αφορούν την αρμοδιότητά τους και συλλογική για αποφάσεις συλλογικές που έχει λάβει ολόκληρη η Κυβέρνηση.

β) **Πολιτική ευθύνη**, αφού η Κυβέρνηση αλλά και τα μέλη της κατευθύνουν την γενική πολιτική της χώρας. Η ευθύνη αυτή αναλαμβάνεται από τα μέλη της Κυβέρνησης ατομικά και ως σύνολο για τις πολιτικές τους επιλογές και πρακτικές που έχουν υιοθετήσει. Η πολιτική ευθύνη εξετάζεται με τα μέσα κοινοβουλευτικού ελέγχου που διαθέτει το Κοινοβούλιο (πχ. ερωτήσεις, επερωτήσεις, αναφορές, η ώρα του πρωθυπουργού, προ ημερησίας διατάξεως συζήτηση) και τα οποία προβλέπονται στον Κανονισμό της Βουλής.

Περαιτέρω εξετάζεται μέσα από την υποβολή ατομικής ή συλλογικής πρότασης δυσπιστίας, η οποία μπορεί να οδηγήσει στην ατομική παραίτηση μέλους της Κυβέρνησης ή σε συλλογική παραίτηση ολόκληρου του Υπουργικού Συμβουλίου. Μέσο πολιτικού ελέγχου της ευθύνης των μελών της Κυβέρνησης είναι και η σύσταση εξεταστικών επιτροπών της Βουλής σύμφωνα με το άρθρο 68 § 2 Σ.

Στο πλαίσιο της Κυβέρνησης δρουν περισσότερα όργανα: το Υπουργικό Συμβούλιο, ο Πρωθυπουργός, οι αντιπρόεδροι της Κυβέρνησης, οι υπουργοί και αναπληρωτές υπουργοί, οι υπουργοί χωρίς χαρτοφυλάκιο, οι υφυπουργοί και τα συλλογικά κυβερνητικά όργανα.

Ο Πρωθυπουργός Ο Πρωθυπουργός εξασφαλίζει την ενότητα της Κυβέρνησης και κατευθύνει τις ενέργειές της, καθώς και των δημόσιων γενικά υπηρεσιών για την εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής μέσα στο πλαίσιο των νόμων

Οι κυριότερες διατάξεις του Συντάγματος που ρυθμίζουν την πολιτική ευθύνη των μελών της Κυβέρνησης

1) Του άρθρου 1 παρ. 1 του Συντάγματος, κατά τις οποίες: «Το πολίτευμα της Ελλάδας είναι Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία». Βεβαίως με την προσθήκη των διατάξεων τόσο της παρ. 2 όσο και της παρ. 3 του κατά τ' ανωτέρω άρθρου περί Λαϊκής Κυριαρχίας, κατά τις οποίες, αντιστοίχως: «Θεμέλιο του πολιτεύματος είναι η λαϊκή κυριαρχία» και «όλες οι εξουσίες πηγάζουν από το Λαό, υπάρχουν υπέρ αυτού και του Έθνους και ασκούνται όπως ορίζει το Σύνταγμα».

2) Του άρθρου 85 παρ. 1 εδ. α' του Συντάγματος, κατά τις οποίες: «Η Κυβέρνηση οφείλει να έχει την εμπιστοσύνη της Βουλής».

3) Και του άρθρου 84 παρ. 1 εδ. α' του Συντάγματος, κατά τις οποίες: «Τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου, καθώς και οι Υφυπουργοί είναι συλλογικώς υπεύθυνοι για τη γενική πολιτική της Κυβέρνησης και καθένας από αυτούς για τις πράξεις ή παραλείψεις της αρμοδιότητάς του, σύμφωνα με τις διατάξεις των νόμων για την ευθύνη των Υπουργών».

3. Από ποιες συνταγματικές διατάξεις προκύπτει η δεσπόμενη νομικο-πολιτική θέση του Πρωθυπουργού;

άρθρο 84, άρθρο 82 παρ.2 Σ, άρθρο 37, άρθρο 38 του Συντ, άρθρο 81, παρ. 1 Χρυσόγονος, 2014, σελ.536-537

Το ισχύον ελληνικό σύστημα θέτει τον πρωθυπουργό στο κέντρο της εκτελεστικής εξουσίας, σε σημείο να αποτελεί πλέον θεσμό. Η δεσπόμενη θέση που κατέχει στο υπουργικό συμβούλιο έχει αναδείξει τον πρωθυπουργό σε *primus solus* έναντι των υπόλοιπων μελών αυτού. Η υπεροχή αυτή του Πρωθυπουργού στο πολιτικό σύστημα προκύπτει αφενός από τις αυξημένες ευθύνες που ο ίδιος ο συντακτικός νομοθέτης παραχωρεί στον εκάστοτε φορέα του πρωθυπουργικού αξιώματος (Α.82 παρ.2 Σ), αφετέρου από τη φύση των

πραγμάτων, την ιστορική διαδρομή και τη σημερινή πολιτική πραγματικότητα. Ο Πρωθυπουργός έχει την ευθύνη για το συντονισμό και την εφαρμογή του κυβερνητικού έργου. Κατά το Σύνταγμα υπόκειται στην αρμοδιότητά του να εξασφαλίζει την ενότητα της κυβέρνησης και να κατευθύνει τις ενέργειες για την εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής μέσα στο πλαίσιο του Συντάγματος και των νόμων. Οι αυξημένες αυτές αρμοδιότητες και ευθύνες είναι που κάνουν τον εκάστοτε φορέα του πρωθυπουργικού αξιώματος την κεντρική πολιτική φυσιογνωμία στο συνταγματοπολιτικό σύστημα.

Η εξέχουσα θέση του λειτουργήματος του πρωθυπουργού στις λειτουργίες της κομματικής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, φαίνεται επίσης, με την βασική διαδικασία της διερευνητικής εντολής όπως προβλέπεται **στο άρθρο 37** του ισχύοντος συντάγματος. *(παρ.2«Πρωθυπουργός διορίζεται ο αρχηγός του κόμματος το οποίο διαθέτει στη Βουλή την απόλυτη πλειοψηφία των εδρών. Αν κανένα κόμμα δεν διαθέτει την απόλυτη πλειοψηφία, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας παρέχει στον αρχηγό του κόμματος που διαθέτει τη σχετική πλειοψηφία διερευνητική εντολή για να διακριβωθεί η δυνατότητα σχηματισμού Κυβέρνησης που να απολαμβάνει την εμπιστοσύνη της Βουλής.» και παρ.3 «Αν δεν διαπιστωθεί αυτή η δυνατότητα, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας παρέχει διερευνητική εντολή στον αρχηγό του δεύτερου σε κοινοβουλευτική δύναμη κόμματος και εάν δεν τελεσφορήσει κι αυτή, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δίνει διερευνητική εντολή στον αρχηγό του τρίτου σε κοινοβουλευτική δύναμη κόμματος.»)*.

Ωστόσο, η διακεκριμένη θέση του πρωθυπουργού και ο σημαίνων ρόλος του στο ελληνικό κοινοβουλευτικό σύστημα γενικότερα και στην κοινοβουλευτική ομάδα του κόμματός του ειδικότερα κατοχυρώνεται, επιπλέον, με τις διατάξεις του άρθρου 38 του Συντάγματος. Με τη διάταξη του άρθρου 81, παρ. 1 του Συντάγματος διακρίνεται η θέση και το λειτούργημα του Πρωθυπουργού στα πλαίσια του υπουργικού συμβουλίου. Τέλος, με τη διάταξη του άρθρου 82, παρ. 2 του Συντάγματος ο συντακτικός νομοθέτης αναθέτει στον πρωθυπουργό τον ρόλο της εξασφάλισης της κυβερνητικής ενότητας και την άμεση ή έμμεση εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής.

Η κυρίαρχη θέση του πρωθυπουργού στο συνταγματικοπολιτικό σύστημα οφείλεται και συνεπάγεται ταυτόχρονα τον συντονιστικό ρόλο που από το ίδιο το Σύνταγμα υποχρεούται να διαδραματίζει. Σύμφωνα με το Α.82 παρ.2 του Συντάγματος « Ο Πρωθυπουργός εξασφαλίζει την ενότητα της κυβέρνησης και κατευθύνει τις ενέργειες της, καθώς και των δημόσιων γενικά υπηρεσιών για την εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής μέσα στο πλαίσιο των νόμων. »

Σε γενικές γραμμές, συντονίζει τις αρμοδιότητες ολόκληρης της κυβέρνησης και της Βουλής. Προτείνει, επιλέγει, αλλά και παύει Υπουργούς (Α. 83 παρ.1 Σ) αλλά και αναλαμβάνει ο ίδιος υπουργεία. Ο ρόλος του είναι, επίσης, ιδιαίτερα ενισχυμένος και στην περιφέρεια με τη διαμόρφωση των συνδυασμών στα ψηφοδέλτια

4. Πώς λειτουργεί ο πρωθυπουργός σε «αυτοδύναμες» κυβερνήσεις και πώς σε κυβερνήσεις συνεργασίας;

άρθρα 37§1 Σ, 83§1 εδ. β', 83§2 Σ, 81 §§ 1, 2 Σ

'Άρθρο 37: (Διορισμός Πρωθυπουργού και Κυβέρνησης)

1. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διορίζει τον Πρωθυπουργό και, με πρόταση του, διορίζει και παύει τα λοιπά μέλη της Κυβέρνησης και τους Υφυπουργούς.
- *2. Πρωθυπουργός διορίζεται ο αρχηγός του κόμματος το οποίο διαθέτει στη Βουλή την απόλυτη πλειοψηφία των εδρών. Αν κανένα κόμμα δεν διαθέτει την απόλυτη πλειοψηφία, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας παρέχει στον αρχηγό του κόμματος που διαθέτει τη σχετική πλειοψηφία διερευνητική εντολή για να διακριβωθεί η δυνατότητα σχηματισμού Κυβέρνησης που να απολαμβάνει την εμπιστοσύνη της Βουλής.
- *3. Αν δεν διαπιστωθεί αυτή η δυνατότητα, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας παρέχει διερευνητική εντολή στον αρχηγό του δεύτερου σε κοινοβουλευτική δύναμη κόμματος και εάν δεν τελεσφορήσει και αυτή, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δίνει διερευνητική εντολή στον αρχηγό του τρίτου σε κοινοβουλευτική δύναμη κόμματος. Κάθε διερευνητική εντολή ισχύει για τρεις ημέρες. Αν οι διερευνητικές εντολές δεν τελεσφορήσουν, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας καλεί τους αρχηγούς των κομμάτων και, αν επιβεβαιωθεί η αδυναμία σχηματισμού Κυβέρνησης που να έχει την εμπιστοσύνη της Βουλής, επιδιώκει το σχηματισμό Κυβέρνησης από όλα τα κόμματα της Βουλής για τη διενέργεια εκλογών και σε περίπτωση αποτυχίας αναθέτει στον Πρόεδρο του Συμβουλίου της Επικρατείας ή του Αρείου Πάγου ή του Ελεγκτικού Συνεδρίου το σχηματισμό Κυβέρνησης, όσο το δυνατόν ευρύτερης αποδοχής, για να διενεργήσει εκλογές, και διαλύει τη Βουλή.
- *4. Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες ανατίθεται, σύμφωνα με τις προηγούμενες παραγράφους, εντολή σχηματισμού Κυβέρνησης ή διερευνητική εντολή σε αρχηγό κόμματος, αν το κόμμα δεν έχει αρχηγό ή εκπρόσωπο, ή αν ο αρχηγός ή ο εκπρόσωπός του δεν έχει εκλεγεί βουλευτής, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δίνει την εντολή σ' αυτόν που προτείνει η κοινοβουλευτική ομάδα του κόμματος. Η πρόταση για την ανάθεση εντολής γίνεται μέσα σε τρεις ημέρες από την ημέρα που ο Πρόεδρος της Βουλής ή ο αναπληρωτής του ανακοινώνει στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας τη δύναμη των κομμάτων στη Βουλή η ανακοίνωση αυτή γίνεται πριν από κάθε ανάθεση εντολής.

<https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagma/article-37/>

Η πρωθυπουργοκεντρική παραλλαγή δεν αποτελεί ούτε συνταγματική νομοτέλεια ούτε τη μόνη εφικτή εκδοχή για την οργάνωση μιας κυβέρνησης. Το κομματικό και το εκλογικό σύστημα, όπως και οι πολιτικοί συσχετισμοί καθορίζουν τις σχέσεις εξουσίας στο εσωτερικό της κυβέρνησης και όχι οι

οργανωτικές διατάξεις του Συντάγματος για το συλλογικό ή το πρωθυπουργοκεντρικό μοντέλο. Αυτό σημαίνει ότι αλλιώς λειτουργεί ο πρωθυπουργός σε μονοκομματικές αυτοδύναμες κυβερνήσεις και αλλιώς σε πολυκομματικά κυβερνητικά σχήματα που βασίζονται σε δημόσια ανακοινωμένες προγραμματικές συγκλίσεις και απαιτούν τη διαρκή συνεννόηση των επιμέρους δυνάμεων .

Το ίδιο το Σύνταγμα που εγκαθιδρύει ένα πρωθυπουργοκεντρικό σύστημα διακυβέρνησης, απονέμοντας εκτεταμένες αρμοδιότητες στο όργανο της εκτελεστικής εξουσίας που καταρχήν, και κατά τα συναγόμενα από τις λεπτομερείς συνταγματικές διατάξεις περί διορισμού του Πρωθυπουργού και συγκρότησης Κυβέρνησης (άρθρα 37, και 38 Σ), φέρει την ευρύτερη και αμεσότερη δημοκρατική νομιμοποίηση. Κατά αυτόν τον τρόπο κρίθηκε από τους συντάκτες του Συντάγματος ότι θα επιτευχθεί με τον βέλτιστο τρόπο η πραγμάτωση του ρόλου της Κυβέρνησης, ο οποίος και έγκειται στη θέση στόχων και την παραγωγή αποτελεσμάτων προς όφελος του κοινωνικού συνόλου.

Ο κυρίαρχος αυτός ρόλος του Πρωθυπουργού ενισχύθηκε περαιτέρω νομικά με την αποψίλωση, κατά την Αναθεώρηση του 1986, των αρμοδιοτήτων του Προέδρου της Δημοκρατίας, ώστε ο τελευταίος να αδυνατεί πλέον να λειτουργήσει ως θεσμικό ανάχωμα έναντι της πρωθυπουργικής εξουσίας, ενώ παγιώθηκε και πολιτικά δια της μεταπολιτευτικής πολιτικής πρακτικής.

Παράλληλα, ο Πρωθυπουργός φέρει την αποκλειστική και ανέλεγκτη ως προς τον τρόπο άσκησης της, αρμοδιότητα να διορίζει και να αποπέμπει τους Υπουργούς και αναπληρωτές Υπουργούς, αλλά και να ορίζει και αναθέτει καθήκοντα σε Υπουργούς άνευ Χαρτοφυλακίου και Υφυπουργούς (άρθρα 37§1 Σ, 83§1 εδ. β', 83§2 Σ), όντας, έτσι, ο μόνος αρμόδιος για τον καθορισμό της σύνθεσης της Κυβέρνησης και γενικά για την υπόδειξη των ασκούντων κυβερνητικά καθήκοντα.

Ο διορισμός Πρωθυπουργού στην περίπτωση που κανένα κόμμα δεν έχει την απόλυτη πλειοψηφία των εδρών, συνεπάγεται και προϋποθέτει συμφωνία δύο ή περισσότερων κομμάτων για το σχηματισμό συμμαχικής Κυβέρνησης ή Κυβέρνησης συνασπισμού. Για τον διορισμό του Πρωθυπουργού προϋποτίθεται

η συμφωνία κομμάτων που διαθέτουν τον απαραίτητο αριθμό των εδρών στη Βουλή σχετικά με το πρόσωπο του Πρωθυπουργού, που είναι και αυτός που επιλέγει τους υπουργούς. Η διερευνητική εντολή θεωρείται ότι τελεσφόρησε όταν μπορεί να επιτευχθεί η πλειοψηφία του άρθρου 84 Σ. Τότε, ο φορέας της διερευνητικής εντολής ενημερώνει τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και ζητάει την ανάθεση της οριστικής εντολής σχηματισμού Κυβέρνησης. Αν το κόμμα δεν έχει αρχηγό ή εκπρόσωπο, ή αν ο αρχηγός ή ο εκπρόσωπός του δεν έχει εκλεγεί βουλευτής, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δίνει την εντολή σε αυτόν που προτείνει η κοινοβουλευτική ομάδα του κόμματος (άρθρο 37 §4 Σ). Για όσους βουλευτές έχουν εκλεγεί με τα κόμματα, οι αρχηγοί των οποίων στηρίζουν τον προτεινόμενο για Πρωθυπουργό, ισχύει το μαχητό τεκμήριο ότι και αυτοί προσωπικά στηρίζουν τον προτεινόμενο, και από τον αρχηγό τους, Πρωθυπουργό. Το τεκμήριο καταπίπτει (δεν ισχύει) για όσους από αυτούς δηλώσουν ρητώς και δημοσία ότι προσωπικώς δεν στηρίζουν τον προτεινόμενο Πρωθυπουργό.

Είναι προφανές ότι στην περίπτωση που πρόκειται για συμμαχική Κυβέρνηση, η επιλογή των υπουργών γίνεται σε συμφωνία μεταξύ των κομμάτων που προτίθενται να συγκυβερνήσουν. Σύμφωνα με την κρατούσα στη θεωρία άποψη, με κόμμα εξομοιώνεται και ο μετεκλογικός συνασπισμός κομμάτων, οπότε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας θα αναθέσει και στην περίπτωση αυτή απευθείας εντολή σχηματισμού Κυβέρνησης και όχι διερευνητική εντολή.

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διαπιστώνει και επαληθεύει ότι έχει συγκεντρωθεί η απαιτούμενη πλειοψηφία, πράγμα που μπορεί να γίνει είτε μέσα από δημόσιες δηλώσεις των κομμάτων είτε από υπογραφή σχετικής πολιτικής συμφωνίας μεταξύ εταίρων ενός κυβερνητικού συνασπισμού. Συνήθως, οι αρχηγοί των κομμάτων αυτών παρουσιάζονται στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και δηλώνουν την πρόθεσή τους να συνεργαστούν ανακοινώνοντας και το πρόσωπο του προτεινόμενου Πρωθυπουργού. Εφόσον, διαθέτουν στη Βουλή την απόλυτη πλειοψηφία των εδρών, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι υποχρεωμένος να προχωρήσει στον διορισμό.

Στην περίπτωση που οι διερευνητικές εντολές δεν τελεσφορήσουν τότε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας καλεί τους αρχηγούς των κομμάτων, προκειμένου

να διακριβώσει αν και κατά πόσον δεν είναι όντως δυνατός ο σχηματισμός Κυβέρνησης με συμφωνία κάποιων ή όλων των κομμάτων. Εφόσον επιβεβαιωθεί η αδυναμία σχηματισμού Κυβέρνησης που να έχει την εμπιστοσύνη της Βουλής, καθίσταται υποχρεωτική η προσφυγή σε κάλπες, δηλαδή η διενέργεια νέων εκλογών. Με άλλα λόγια, η Βουλή διαλύεται επειδή δεν μπορεί να αναδείξει Κυβέρνηση.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ο κοινοβουλευτισμός είναι το σύστημα διακυβέρνησης, στο οποίο η Κυβέρνηση εξαρτάται από την εμπιστοσύνη της Βουλής. Στο Σύνταγμά μας (άρθρο 84) η Κυβέρνηση οφείλει να ζητήσει εντός 15 ημερών από την ορκωμοσία του Πρωθυπουργού ψήφο εμπιστοσύνης από τη Βουλή. Η Κυβέρνηση παραμένει στην εξουσία, εάν υπερψηφιστεί από 151 βουλευτές ως κυβέρνηση πλειοψηφίας ή ως κυβέρνηση μειοψηφίας, με τη λεγόμενη «ψήφο ανοχής», αν υπερψηφιστεί τουλάχιστον από 120 βουλευτές. Επίσης, η Βουλή, μετά από πρόταση 50 βουλευτών, μπορεί να αποσύρει την εμπιστοσύνη της από την Κυβέρνηση με πλειοψηφία 151 βουλευτών. Οι ξεχωριστές και σημαίνουσες σημασίας αρμοδιότητες και εξουσίες του εκάστοτε φορέα του πρωθυπουργικού αξιώματος, τον ξεχωρίζουν από τα λοιπά μέλη του υπουργικού συμβουλίου, καθιστούν το λειτούργημά του υπερέχων.

ΠΗΓΕΣ

- Βενιζέλου, Ευ. Μαθήματα Συνταγματικού Δικαίου, Αναθεωρημένη Έκδοση, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2008, σ. 559-570.
  - Μαυριά, Κ. Συνταγματικό Δίκαιο, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2005, σ. 608-639.
  - Κ. Χρυσόγονος, Συνταγματικό Δίκαιο (σε συνεργασία με τον Σ.-Ι. Κουτνατζή), Β' έκδοση, Σάκκουλας, 2014.
  - Παπαδοπούλου, Λ., 2015, Συνταγματικό Δίκαιο, ΣΕΑΒ/Κάλλιπος. Ανακτήθηκε από: <http://hdl.handle.net/11419/4277>.
  - Σπυρόπουλου, Εισαγωγή στο Συνταγματικό Δίκαιο, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2006, σ. 312-315
  - Τσάτσου, Δ. Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Β', εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1993, σ. 307- 326.
-